

KRIZA JÁNOS NÉPRAJZI TÁRSASÁG ÉVKÖNYVE 24.

A kötet megjelenését a

Készült
a Magyar Kormány
támogatásával

MINISZTERELNÖKSÉG
NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKARSÁG

BETHLEN GÁBOR
Alap

támogatta.

**Kriza János Néprajzi Társaság
Évkönyve
24**

**Hagyomány és örökség a romániai
magyar néprajzkutatásban**

Szerkesztette
Keszeg Vilmos
Virginás-Tar Emese

KRIZA JÁNOS NÉPRAJZI TÁRSASÁG
KOLOZSVÁR, 2016

Kiadja a KRIZA JÁNOS NÉPRAJZI TÁRSASÁG
400162 Kolozsvár, Croitorilor (Mikes) u. 15.
telefon/fax: +40 264 432 593
e-mail: kriza@kjnt.ro
www.kjnt.ro

© Kriza János Néprajzi Társaság, 2016

Lektorálta:
dr. Tánczos Vilmos
dr. Ilyés Sándor

Borítóterv:
Szentés Zágón

Számítógépes tördelés:
Sütő Ferenc

ISBN 978-973-8439-88-7
ISSN 1841-3021

Készült a kolozsvári IDEA Nyomdában
Igazgató: Nagy Péter

Tartalom

Ajánló sorok	7
Szakál Anna Aszfaltolvasztó kazánba hányt, szalonnasütéskor elpusztult, nyirkos pincében megpenészedett Kriza-kéziratok nyomában. Kísérlet a Gergely Pál konstruálta legenda lebontására	9
Olosz Katalin Még egyszer Krizáról.	43
Doszlop Lídia Ősz János emlékezete a Kis-Küküllő mentén. Egy elfeledett tanítói pálya	91
Filep Antal A 20. századi magyar néprajz kolozsvári gyökerei. Győrffy István és Banner János indulása	111
Veres Emese-Gyöngyvér Egyesületek és folyóiratok hatása a barcasági magyar tanítók és lelkészek munkásságára	135
Kiss Emőke A böződi Móka Eszter mesemondó és meséi	161
Magyar Zoltán Faragó József nagymohai folklórgyűjtése	185
Szócsné Gazda Enikő A sepsiszentgyörgyi székelly kiállítások és előzményeik	197
Albert Ernő A <i>Gyökerek</i> iskolai folyóirat (Székely Mikó Kollégium, Sepsiszentgyörgy)	229

Szabó Zsolt	
A <i>Jóbarát</i> néprajzi gyűjtései 1968–1980 között	271
Simonffy Katalin	
Volt egyszer egy Kaláka. A táncházmozgalomra épült tévéműsor a hetvenes évek végén. Háttérvázlat egy induló forráskutatáshoz . .	283
Szecsődi Barbara	
A mozgalom hőskorának kolozsvári táncházasai Halmos Béla Orális Archívumában (Hagyományok Háza)	297
Gagyfi József	
A csíkszeredai Matematika–Fizika Líceum néprajzi köre	309
Keszeg Vilmos	
Kolozs megyei gyermekmondóka adatbázis az 1980-as évekből . . .	317

Ajánló sorok

A Kriza János Néprajzi Társaság, a Babeş–Bolyai Tudományegyetem Magyar Néprajz és Antropológia Intézete 2016. október 21-én kilencedik alkalommal szervezett kutatás- és tudománytörténeti konferenciát. A jelen kötet a tanácskozás 14 előadását tartalmazza.

Örvendetes módon az utóbbi évek kutatásai alapvetően árnyalták a 19. századi erdélyi folklórgyűjtésről a szakmai köztudatban élt képet. Kriza János és gyűjtőhálózata szöveggyűjtésének, valamint levelezésének kiadása jelentősen módosította azt a kánont, amely az első székelyföldi gyűjtést, a *Vadrózsákat* a töredékesen maradt kiadás alapján és kontextuselemzés nélkül értékelte. Jelen kötetben két tanulmány tér vissza arra a helyzetre, amely döntően meghatározta Kriza János hagyatékának sorsát (Szakál Anna, Olosz Katalin). Ősz János tanítói pályájához és kibédi mesegyűjtéséhez Doszlop Lídia gyűjtött újabb adatokat. A tanulmány, akárcsak Szakál Anna Kriza-, Olosz Katalin Szabó Sámuel- és Kanyaró Ferenc-kutatása új dimenzióba ágyazza a népi kultúra iránti érdeklődést, mihelyt a gyűjtést organikusan helyezi el a gyűjtő életvitelében, szakmai pályájában és kapcsolathálójában. Ugyanezt a perspektívát érvényesíti Veres Emese-Gyöngyvér, a barcasági tanítók és lelkészek néprajzi munkásságának motivációit és formáit keresve.

A kolozsvári tudományegyetem professzorainak hatását tárja fel Filep Antal írása, amikor a néprajzkutató Györffy István és a régész Banner János szakmai felkészüléséről és indulásáról értekezik. Kiss Emőke Böződi György böződi mesegyűjtésének körülményeit mutatja be, s a Bágyi János árnyékában maradt Móka Eszterre irányítja a figyelmet. Faragó József a nagymohai mesemondó, Mátyás Dénes gazdag repertoárját rögzítette. E kiadatlan szövegkorpuszra Magyar Zoltán hívja fel a figyelmet.

Gazda Enikő két sepsiszentgyörgyi székely kiállítás bemutatásával szemlélteti a kiállítás mint kitalált hagyomány szerepét a háziipar fellendülésében és megismertetésben. Ugyanakkor az esemény sajtórepresentációjából következtetni lehet a székely háziipar és népművészet korabeli állapotára.

A 2016-os konferencia másik jelentős hozadékanak bizonyult a szocialista-kommunista időszak mozgalmainak, alig ismert kezdeményezései-

nek bemutatása. Szabó Zsolt a *Jóbarát* című gyermekújság által irányított gyűjtőpályázatokat mutatja be. A sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégiumban 1966–1980 között jelent meg diáklap, amely rendszeresen közölte a tanulók folklórgyűjtését (Albert Ernő). A Román Televízió Magyar Adása 1977–1980 között *Kaláka* címmel 9 hon- és népismereti rendezvényt szervezett középiskolás diákoknak, amelyek egy iskolásgeneráció figyelmét terelték a népzene, a néptánc, a népi tárgyi kultúra felé (Simonffy Katalin). Szecsődi Barbara a Halmos Béla Orális Archívumban található, a kolozsvári táncházmozgalomra vonatkozó adatokat ismerteti. Gagy József a csíkszeredai Matematika–Fizika Líceum néprajzi körének 1980-as évekbeli működéséről, Keszeg Vilmos pedig a Kolozs megyei magyartanárok által irányított gyermekmondóka gyűjtés eredményeiről számol be.

A Kriza János Néprajzi Társaság jelen évkönyvének előzménye a 18-as számú évkönyv, amely a 2008-ban és a 2009-ben lezajlott két konferencia 13, a 20-as számú évkönyv, amely a 2010-ben, 2011-ben és 2012-ben lezajlott további három konferencia 16, a 22-es számú évkönyv a 2013-ban és 2014-ben lezajlott konferencia 22, valamint a 23-as számú évkönyv, amely a 2015-ben szervezett nyolcadik kutatástörténeti konferencia 15 előadását közölte.

Kolozsvár, 2016 decembere

A szerkesztők